

Stokholmas un Upsalas mācītāja Kārļa Žola ceļavārdi šai nedēļai

17. oktobrī

Nenoliedzami, daudzi mūsu līdzcilvēki šajā laikā pilnīgi pamatoti ir sašutuši, neziņā, arī – izmisuši par notiekošo sabiedrībā - politikā, ekonomikā, neskaitāmās dzīves jomās. Atzīstos, vismaz daļēji tas attiecas arī uz mani. Esmu pieredzējis, ka spirdzinājumu šajās negācijās, arī rudenī un tumsas šķietamajā uzvaras gājienā, varam sajūst dzīvajā dabā, norobežojoties no medijiem, viedos cilvēkos, mākslā, atrodot sirdij tuvu darbu vai aktīvi izpaužot sevi, un, iedziļinoties mūžam dzīvā gudrībā, kas atrodama arī rakstos.

Vai nav tā, ka, jo īpaši šajā laikā, kad skaidri jūtam uz sevi vērstus aicinājumus pakļauties “autoritāšu” viedokļiem, nevis domāt pašiem, tieši tagad vēl vairāk ir jāatrod sevī spēks domāt un vērtēt?

Kas ir šī spēja, kas ir gudrība tieši tagad? Gandrīz vai Poncija Pilāta jautājums. Esmu pārliecināts, ka jo īpaši šobrīd nepieciešamā gudrība, kā tas bijis vienmēr, atklājas gan dabā, gan mūžam dzīvā mantojumā, ko pierakstījuši cilvēki. Un patiesībā - mūsos pašos...

Par šo gudrību domājot, vienas no man vistuvākajām Bībeles rakstu daļām saistās ar Salamana vārdu – Salamana Sakāmvārdi, Salamana Mācītāja grāmata, arī tā sauktajos apokrifos atrodamajā Salamana gudrības grāmata. Katrs pats varam pārliecināties, cik daudz tur izteikts patiesību par dzīvi, patiesību, kas ir uzrunājošas visos laikos. Tādēļ vēlos pamazām dalīties ar plašo izziņas klāstu, ko tur varam smelties.

Tur gudrība pieminēta daudz un bieži. Vai tā ir iezīme, kvalitāte, varbūt tiešām – garīga būtne? Kas un kāda tā ir? Varbūt, pavisam naivs ir šis jautājums, taču katram meklētājam, kas ieskatās Salamana grāmatās, tas kādā brīdī neiztrūkstoši ir aktuāls.

Kā jau iepriekš minēts, jēdziens Gudrība, par ko runājam šajā kontekstā, un, par ko, neapšaubāmi, jārunā arī plašāk, Vecajā Derībā nosaukta vārdā *Chokmâh* (חכמה). No grieķu valodas šo vārdu pazīstam labāk kā *Sophia*. Atcerēsimies, ka te nav runa par kādu cilvēcisku prāta izveicību vai intelekta spējām (lai gan, protams, tās viena otru neizslēdz). Tomēr es ticu, ka to varam sastapt un pieredzēt mēs katrs. Tā mūs no Bībeles uzrunā kā persona: “Kungs mani radīja, sākdam savas gaitas, es viņam senākā – no tiem laikiem! Mūžsen es darināta, iesākumā – vēl zemes!” (Pamācības 8, 22-23) un arī “kas rod mani, rod dzīvību un iemanto labvēlību no Kunga!” (Pamācības 8, 35). Šie, un neskaitāmi citi Bībeles teksti arī kristietībā ir nodarbinājuši jo daudzus no mums. Tā rezultātā jau kopš agrīnās kristietības aizsākās diskusijas par to, kas tad ir šī Gudrība, un izveidojās vesela teoloģijas nozare – sofioloģija. Tā izpletās galvenokārt Eiropas austrumu daļā – pareizticīgajā Baznīcā. Tur tika celtas brīnišķīgas, Sofijai veltītas katedrāles, starp kurām vispazīstamākā ir Hagia Sophia Konstantinopolē (Istanbulā).

Pareizticībā pastāv divi viedokļi par to, kas ir Sofija. Bizantijas (grieķu) pareizticībā tā tiek izprasta saistībā ar Kristu. Sofija tiek identificēta ar Kristu, kā Viņa sievišķais aspekts. Šis uzskats tiek pausts tādu Baznīcas tēvu, kā Atanazija, Origena, Damaskas Jāņa darbos. Tā arī Hagia Sophia katedrāle ir veltīta Kristum (šobrīd gan tā ir mošeja).

Savukārt, krievu pareizticībā Sofija ir saskatīta kā saistīta ar Mariju, vai, kā viņā iemiesojusies būtne. Tādējādi, gan krievu, gan grieķu pareizticībā sastopamās svētbildes ar Sofijas tēliem, ir saistītas vai nu ar Kristu, vai Mariju. Nemaz ne tik sen krievu sofioloģiju attīstīja tādi lieli krievu domāji kā Vladimirs Solovjovs (1853.-1900.), Pāvels Florenskis (1882.-1937.) un Sergejs Bulgakovs (1871.-1944.).

Rietumu baznīcā sofioloģijas straume ir attīstījusies mazāk. Kā centrāls elements reliģiskajā pieredzē šī dievišķā gudrība ir minēta, piemēram, Hildegardes no Bingenas (1098.-1179.) darbos. Sofioloģijas attīstības vietā plaši izvērsās Marijas godināšana. Taču mūsu laikā sofioloģiskā strāva attīstās no jauna, bet vairāk pat

ārpus baznīcas sienām, nekā tajās. Kā rietumu sofioloģijas tēvu varam minēt vācu luterāņu teologu Jākobu Bēmi (1575.-1624.) Bēme identificē Mariju ar Sofijas iemiesojumu un ir pārliecināts, ka tāpat, kā Sofija padara Radītāja varenību sajūtamu dabā, mākslā, liturģijā, tā Marija burtiski izpauž Dievu mūsu maņām kā Kristus Māte. Patiesībā, tieši šo formulējumu varētu uzskatīt par sofioloģijas virsotni. No 20.gs. sofioloģijas tradīcijas bagātinātājiem jāmin arī izcili katoļu teologi Tomass Mertons (1915.–1968.) un Teijārs de Šardēns (1881.-1955.). Šī strāva arī šobrīd attīstās ASV katoļu tradīcijā. Pie sofioloģiskās tradīcijas attīstības jāmin arī lielā austriešu domātāja Rūdolfa Šteina (1861.-1925) darbi.

Visbeidzot, krievu teologs Pāvels Jevdokimovs (1901.-1970.) raksta: “Katrs no mums nes sevī Dieva gudrību – Sofiju. Mēs esam Dieva dzīvais projekts. Mums jāatklāj šis tēls, atklājot sevi pašu, brīvībā uzvarot mūsu sīko gudrību un veidojot savu likteni.” Viņa ir aizklāta, jo, acīmredzot, tiešām, neesam atklājuši paši sevi. Bet viņa mūs nepamet. Pāvela Jevdokimova vārdi ir tik aktuāli šobrīd: “brīvībā uzvarēt mūsu sīko gudrību un veidot savu likteni.”